

РАСТАДЗИНАД

Газет цæуын райдыдта 1923 азы 14 мартыйы – газета издается с 14 марта 1923 года

2026 азы 10 февраль – æртхъирæны мæйы 10 бон, дыццаг

Аргъ 10 сомы

- 2 ПАРТИОН ПРОЕКТАЕ
Скъолаты бындурон цалцæгæн...
- 3 АИВАД
Ирон джæз æмæ эстрадон оркестр
- 4 СПОРТИВОН ФИДИУÆГ
Уæззау атлетикæ

www.rastdznad.ru
vk.com/club217633221
t.me/gazetarastdznad1923

Нысантæ

Александр Новакы балц Ирыстонмæ

Ивгъуыд сабаты Уæрæсейы Хицауады Сæрдары хæдивæг Александр НОВАК кусæг балцы уыд Цæгат Ирыстоны. Регионы Сæргълæууæг Сергей МЕНЯЙЛО æмæ бынаттон Хицауады уæнгитæ фембæлдтыты федералон Хицауады бæрзонд куджытæн бæстон ныхас рауад республикаейы дарддæры социалон-экономикон райрæзты фарстатыл.

Цæгат Кавказы федералон зылды куратор Александр Новакæн регионмæ йæ кусæг балц райдыдта паддзахадон куыстуат "Водоканал" æмæ хæххон-рекреацион комплекс "Мамысон" бабæрæг кæнынæй. Фæстæдæр федералон Хицауады Сæрдары хæдивæг Цæгат Кавказы федералон зылды субьекты сæргълæууæджытæм цы фембæлд сарæзта, уым ныхас рауад туризмы къабазы дарддæры райрæзты.

Боны фæткы фарстатыл ныхасы архайæг уыдысты Цæгат Кавказы федералон зылды Уæрæсейы Президенты Æххæстбарджын минæвары хæдивæг Владимир Надикто, Уæрæсейы экономикон рæзты министри хæдивджытæ Сергей Назаров æмæ Дмитрий Вахруков, компани "Кавказ.РФ"-йы генералон директор Андрей Юмшанов, æндæр федералон ведомствæты минæвæрттæ, стæй зылды регионты хицаудзинады оргæнты бæрзонд куджытæ.

Фембæлдты райдайæны Александр Новак куыд фæбæрæг кодта, афтæмæй бирæ ахсджиаг нысантæ æххæстгонд

цæуы туристон къабазы. "Уæрæсейы Президенты амынддзинадмæ гæсгæ цы ахадгæ проекттæ æххæстгонд цæуы, уыдонæй иу у "Мамысон". Курорты фыццаг къæпхæн кусын райдыдта фарон, ныр та архайд цæуы комплексы дыккаг къæпхæны объектты арастæд кæронмæ ахæццæ кæныныл. Регионы разамындимæ æппæт хъарутæй бацархайдыстæм, цæмæй "Мамысон" суа разгæдæр хæххон курорттæй иу", – бафиппайдта УФ-йы Хицауады Сæрдары хæдивæг.

Фембæлдты архайджытæ фæбæрæг кодтой "Мамысон" æмæ иннæ цæгаткавказæг курорты дарддæры райрæзты нысантæ. Специалистты хатдзæгмæ гæсгæ, æппæт пълантæ дæр æххæстгонд цæуынц афойнадыл, арастæдтæ бæрзонд ведомствæтæ æмæ подъярджытæ сæхи мæ райст хæстыл бæрзонæй архайынц.

Александр Новак æмæ Сергей Меняйлойæн цы хицæн фембæлд уыд, уым та сæрмагонд æргом здæхт æрцыд Цæгат Ирыстоны социалон-экономикон райрæзты нысантæм.

КАЛМАНТЫ Аслан

Æфсæддон пæлициейы бон

Фыдыбæстæ хъахъхъæнджытæн – каг!

Уæрæсейы Президент Владимир Путинæ Указмæ гæсгæ, 8 февраль нымæд æрцыд Æфсæддон пæлициейы бонæй. 8 февраль та уый тыххæй, æмæ 1812 азы уыцы бон Уæрæсейы император Александр I бафыста сæрмагонд Указ. Æфсæддон пæлициейы архайд, æнæмæнг, хъауæгæ уыд. Сæ хæстæ уыдысты хæстон цауты рæстæг æмæ сабыр царды уавæрты бардхъахъхъæннадмæ биноныг цæст дарын.

Абон æфсæддон пæлициæ хъахъхъæны Æфсæды фæсчылдым, æфсæддонты бартæ æмæ сæ дисциплина, æфсæддон объекттæ æмæ фæндæгты æдасдзинад, бæрæг æмæ бæлвырд кæны æфсæддонты фыдракæнд-

вардта, уый традициæ дарддæр дæр æххæстгонд цæуынц. Уыдис зын рæстæджытæ, фæлæг дæлхайдæн йæ ахадындынад уæддæр нæ фæсæфт. Абон Украинæйы сæрмагонд æфсæддон операцийы архай нæ бæстæйы

сæддонты ссарын æмæ бауромыны хъуыддæгтæ. Æнцон нæу ацы куыст, фæлæг уæ архайдис ис æнтыстдзинæдтæ, фæлтæрд æмæ арастдзинадæй стут хъæздыг, æмæ уын ноджы фылдæр æнтысæд – загъта Хъазыбег.

Беслæны фыццагæм скъолайы ахуыргæнæг Гуыриаты Надеждæ дæр хъарм ныхæстæй сбуц кодта æрыгон æфсæддонты. – Æз уæ хонын мæхи лæппутæ! Махæн, хистæр кары адæмæн, стут нæ хъæбултæ, нæ сывæлæтты сывæлæттæ. Алкæуыл дæр уæ нæ зæрдæтæ риссынц, æмæ Стыр Хуыцауæй курæм иудадзыг, сæрагасæй-иу æрыздæхут уæ хæстон фæндæгтæй, – загъта Надеждæ.

Уæлдæр амынд пæлициейы æфсæддонты алы хæстыты йæ цард сæрибардзинады сæраппонд кæмæн аскъуыд, уыдон рух ном та сардтой иу минут æдзæгæмæй алæуынæй æмæ монументыл дидинджытæ сæвæрынæй. Уый фæстæ мадзæлы архайджытæ фæдтой æфсæддон пæлициейы хæстон техникæйы равдыст.

Антон Тарабан, æвдæм гвардион хайы мотоæхсæг, хицæн полчы кæстæр сержант, сæрмагонд æфсæддон операцийы ис

Антон ТАРАБАН

Программæ «Æхсарджын Ирыстон»

Ахуырты æртыккаг къæпхæн

Цæгат Ирыстоны дарддæр æххæстгонд цæуы регионалон программæ «Æхсарджын Ирыстон». Программæйы архайджытæ сты сæрмагонд æфсæддон операцийы ветерантæ. Бахъуаджы сахат кæдфæнды дæр Фыдыбæстæйæн баххуыс кæнын у сæ сæйрагдæр хæс. Уыдон нæ Фыдыбæстæ хъахъхъæдтой сæрмагонд æфсæддон операцийы, ныртæккæ та архайынц нæ республикаейы хорæдзинадыл. «Æхсарджын Ирыстон»-ы архайджытæ зонынц, сæ размæ цы стыр нысантæ æвæрд ис, уый.

Программæ «Æхсарджын Ирыстон»-ы архайынц 32 æфсæддонты. Программæ арæст æрцыдæс РЦИ-Аланийы Сæргълæууæг Сергей Меняйлойы хъæппæрсæй федералон проект «Хъæбатырты рæстæг»-ы

фæлгæты. Ахуырты программæ цæудзæн афæйынц 32 æфсæддонты. Уый фæстæ йæ архайджытæн уыдзæн, хицаудзинады регионалон æмæ муниципалон оргæнты, стæй, æхсæнадон иугæндты кусгæйæ, сæ зонындзинæдтæ æмæ

уагдæттæ æмæ ма регионты разамындты центр. Лекциæ сын кæсдзысты Уæрæсейы Президенты цур Адæмон хæдзарад æмæ паддзахадон службæйы уæрæсейæг академийы Уæлдæр скъолайы минæвæрттæ. Программæйы кæронбæтæны архайджытæ дарддæр дæр стажировкæ кæндзысты хицаудзинады республикон оргæнты.

Æртыккаг къæпхæны ахуырты райдайæны размæ фидæны разамонæг куджытæмæ фембæлдцыты РЦИ-Аланийы Хицауады Сæрдары хæдивæг Платы Альбина æмæ Цæгат Ирыстоны Сæргълæууæг æмæ Хицауады Администрацийы разамонæджы фыццаг хæдивæг Биасты Игорь.

– Уæ зæрдыл уын æрлæууын кæндзынæн, ацы ахуырадон программæ сарæзтам мæскуыйæг специалисттæмæ иумæ. Арæст цæуы цыппар къæпхæнæй. Йæ сæйраг нысан у канд зонындзинæдтæ æмæ фæлтæрддзинад нæ, фæлæг алы уæлахиздзæуæн дæр куысты бынат ссарын. Мæ зæрдæ сын зæгъы æнтыстдзинæдтæ! Размæ, æрмæстдæр – размæ, – загъта Платы Альбина.

ХЪОЙБАЙТЫ Галинæ, къамтæ систа Татьяна ШЕХОДАНОВА

фæлтæрддзинад равдысны фадат. Ныридæгæн уал кæронбæтæны архайджытæн ахицæн сты фыццаг æмæ дыккаг къæпхæны ахуыртæ æмæ райдыдта æртыккаг къæпхæн. Фидæны разамонæг куджытæн лекциæтæ æмæ семинартæ арасттой хицаудзинады паддзахадон æмæ муниципалон оргæнты куджытæ, министрæтæ æмæ æндæр специалисттæ.

Æртыккаг къæпхæны программæйы фæлгæты «Æхсарджын Ирыстон»-ы архайджытæ бабæрæг кæндзысты æнæнидзинад хъахъхъæнынады, культурæйы, социалон æмæ спортивон къабазы

тæ. Йæ рæнхъыты та сты, алыхуызон локалон хæстыты фæндæгтыл чи рацъд, ахæм æхыст хæстонтæ. Æфсæддон пæлициейæн ис иунæг ахуырадон центр нæ бæстæйы – Дзæуджыхъæуы. Ардæм рæстæгæй-рæстæгæм сæ дæсныдзинад фæбæрзонддæр кæнынмæ ахуыртæм æрцæуынц æрыгон æмæ астауæкæры æфсæддонтæ нæ бæстæйы алы регионæй. Абон сæ фылдæр сты сæрмагонд æфсæддон операцийы архайджытæ.

Дзæуджыхъæуы 8 февралы æфсæддон пæлициейы ахуырадон центры фæзы ацъд сæ фыццаг профессионал бæрæгбон. Архайдтой дзы Фыдыбæстæйы Стыр хæсты ветерантæ, æхсæнадон иугонд «Юнармия»-йы минæвæрттæ, æфсæддон пæлициейы дæлхайæдты разамонджытæ. Бæрæгбон райдыдта парадæй. Æфсæддон музыкæйы зæлтæм фæзмæ рахастой тырыса. Æфсæддон пæлициейы ахуырадон центры хицауы хæдивæг Алексей Тульский арфæ ракодта мадзæлы архайджытæ æмæ радзырдта Уæрæсейы Гæрзифтонг тыхты сконды æфсæддон пæлициейы вазыгджын æмæ ахсджиаг архайдты тыххæй.

– Кæддæр нæ бæстæйы император бындур цы æфсæддон дæлхайæдæн сæ хæстхом фæсивæд. Сæ "хæсн сты нæ æфсæддонтæ дæр – 180 адæймаджы. Уыдонæй 67 хорæхъджын æрцъдысты паддзахадон хæриууджытæй. Уæгъдгонд территорияты хæссынц æфсæддон службæ. Алы локалон хæстыты дзы йæ цард нæ Фыдыбæстæйы сабыр царды сæраппонд чи ратта, уыдонæн та нæ фæзы æвæрд æрцыд монумент, – загъта Алексей Тульский.

Фыдыбæстæйы Стыр хæсты рæстæг концлагерь «Осенцим»-ы уацары бахауæг Карсанаты Владимир нæ республикаейы Ветеранты советы номæй æфсæддонтæн бафæдзæхста инструктортæм хъусын æмæ сын сæ амынддзинæдтæ зæрдыл дарын. Дзæуджыхъæуы администрацийы номæй та æфсæддонгæн арфæ ракодта мэры хæдивæг Маматы Хъазыбег. – Æфсæддон пæлициейы куыст бæрзонд æмæ ахсджиаг у. Цы бирæ нысантæ йæм хауы, уыдон æххæст кæнын бæрзонæй. Æхсызгон у, нæ бæстæйы къæлиндары йын ныр бæрæгбон амынд кæй æрцыд, уый дæр. Æфсæддон пæлициæ дзуапп дæттты бардхъахъхъæнынады фарстæн, æфсæддон службæйы рæстæг фыдракæндтæ саразыны хабæртты чи бахауы, уыцы æф-

афæдзæй фылдæр. Фыццаг уыдис, «группа розыска», зæгъгæ, къорды. Бæрæг кодтой, йæхи хæстон хæслæвæрдтæй чи фæтылиф кодта кæнæ алыгъд, уыцы æфсæддонты, стæй айвта пæлициейы взводмæ æмæ абоны онг дæр уым ис. Дзæуджыхъæуы ахуырадон центрмæ æрцъд йæ квалификаци фæбæрзонддæр кæнынмæ æмæ мартыйы фæстæмæ Украинæмæ ацæудзæн.

– Ахуырты стæм ног тактикон сæрмагонд цæттæдзинад райсынмæ, уырæм хауынц: барадон цæттæдзинад, патрулон службæ. Мæхæдæг дæн Сочийы цæрагæ. Сæрмагонд пæлициейы операцийы куы архайын, уæд мæ æфсæддон зонындзинæдтæ фæхъæздыгдæр кæнынмæ æрцъдтæн ардæм, уымæн æмæ, æз цы дæлхайады рæнхъыты дæн, уымæн æрмæстдæр иунæг ахуырадон центр ис Ирыстоны. Ис нын фæлтæрдджын инструктортæ, хæстон фарстатæ бæлвырд æмæ æххæст чи зоны, ахæмтæ, – зæхъдта Антон.

Æфсæддон пæлициейы бæрæгбон нæ республикаейы сфæлдыстадон къордтæ æфсæддонты зæрдæтæ баруох кодтой концерттон программæйæ.

САУТÆТЫ Тамилæ, къамтæ систа Татьяна ШЕХОДАНОВА

Арфæ

БИБЫЛТЫ Анатолийæн

Хуссар Ирыстоны раздæры президент Бибылты Анатолийæн йæ райгуырдæн бонæ фæдыл зæрдæйæ арфæ кæнæм. Нæ зæрдæ йын зæгъы æнæниздинад, бинонтæ амонд æмæ кæстæртæ рæсугъддинад!

Анатоли у нæртон адæймаг йæ хуыддæггæ, æвæллайгæ – йæ фæндты: дыууæ Ирыстоны иугæнæг, ирон дзыллæйæн кад æмæ æгъдаухæссæг, кæстæр фæлтæгæн ныфс æмæ бирæвæрсæгæй дæнцæг.

Ныртæккæ ирон лæппутимæ Анатоли ис сæрмагонд æфсæддон операций, Райгуырдæн бæстæйы сæрвæлтау сæрыстыр æмæ хъаруджынаг хæссæй йæ бæрзонд хæс нæртон лæппутимæ.

Анатоли, Уастырджийæ фæдзæхст у! Дæ зæрдæйы цы рæсугъд фæндтæ ис дыууæ Ирыстоны æмæ Райгуырдæн бæстæйы фарнæн, уыдон дын сæххæст уæнт! Дунæ йæ уæззау уавæр æмæ уаргъæй куыд сулæфа, сабырддинад куыд фæуæлахиз уа, уыцы амонд уæд!

Уæлахиз уæнт сабырддинад æмæ адæмты хæларддинад!

УАТАТЫ Зелым æмæ ОТАРТЫ Хъазыбег

Æмбырд

Æрвылбон æнæрынцойæ кусгæйæ

Нæ республикайы фæндагтыл ивгъуыд къуыри æрцъд 100 фæндагон-транспортон фыдбылызы. Хъыгдард дзы байæфтой 17 адæймаджы. Арæхдæр фыдбылызтæ арæуынд, машинагæ карæдзийы ныхмæ куы раæуынд, уæд. Эпидемиологон уавæр Цæгат Ирыстоны нæ автæ, 18 адæймаджы фæрынчын сты коронавирсон инфекцийæ.

хъуæгæ мадзæлттæ. Алы дзæнæгæрæг дæр мæнг разынд.

«Межрегионгаз»-ы разамындæн Сергей Меньяло бафæдзæхста цæхæрадæттæ амбалад «Сады Шалдона»-ы фарстамæ æркæсын, узал рæстæг цалынкæ у, уæдмæ газæй макæй цух кæнын.

Доны фарстайыл дзургæйæ, республикайы Сæргълаууæг бафæдзæхста нымæйæн прибортæ æнæкъуылымпыйæ æвæрын фæкæсынаг, бирæсывæллонджын æмæ сæрмагонд æфсæддон операций архайджыты бинонтæн.

Ныридæгæн уал 800 приборы сæвæрдтой «Водоканал»-ы кусджытæ.

Республикайы æнæниздинад хъахъæндынаг астан фехъуысын кодта, ныртæккæ рынчындæттæ сæхи кæй дзæбæх кæнынц 3 860 адæймаджы, «Тагъд æххуысы станцæ»-йы дохтыртæ къуырымæ рынчынтæм ращидысты 4 465 хатты. Регионы разамонæг ын бафæдзæхста, цæмæй, льготон хостæ кæмæн æмбæлы, уыдон сæ æнæкъуылымпыйæ исой, фелсырон пункттæ æмæ амбулаторитæ æххæст уой хъуæгæ медицинон

Ацы нымæц аппаратон æмбырды фехъуысын кодта «Роспотребнадзор»-ы разамонæг Тыбылты Алан æмæ бафтыдта, Ахуырад æмæ наукайы министрæдмæ кæй бæрæг кæнынц скъоладзауы æнæниздинад.

скъолатæн ног 20 автобусы райсынæн бадзырд бафтой, афтæмæй сæ нымæц 165 уыдзæн. Ныхас цыд профилон, комкомæ та туристон нысанæй, уæдмæ кылæстæ гом кæныныл, ныридæгæн уал кусынц 16 ахæм кылæсы.

Æмбырд амыдта республикайы Сæргълаууæг Сергей Меньяло. Дзуаппдæттан докладты Хизынады Сæрдары хæдывæг Томайты Ирбег фехъуысын кодта, Уæрæсейы Федераци æмæ Гуырдзыстоны арæнты сæрты ахизынмæ рады кæй лæуынд 2070 машинæйы. Ивгъуыд къуыри арæнты сæрты дыууæрдæм ахызæст мин машинæйы æмæ 19 мин адæймагæй фылдæр. Ныртæккæ Арвыкомы фæндаг у гом транспорты алы хуызтæн дæр.

Нæ республикайы фæдæст рæвдауæндонæ æхгæд æрцъдысты карантинæ ахосæй. Скъоладзауы 13 проценты æмæ рæвдауæндæттæ хъомылгæнинагты 16 проценты сты рынчын, уый тыххæй аппаратон æмбырды загъта ахуырад æмæ наукайы министр Алыбегты Элæ. Ирыстоны историйы олимпиадæ скъоладзауы хсæн ацæудзæн æртыццæджы, 11 февралы. Уыймæ,

Министр æхсызгонæй фехъуысын кодта, ахуырадæн 500 кустуатæн электронон бюджетæй пайда кæнынны фадат кæй фæзынд, уый.

Сергей Меньялоуы хуыддæггæ гæсгæ, фылдæр æргом аздахын хъæуы ахуырадон кустуатæты æфсæддон-патриотон хъомылды уынаффæгæнджыты куыст рапарахат кæнынмæ.

Ахæм ахуыртæ ацæуыны фадат ис федералон программæйы бындурыл.

Республикайы Мидхуыддæггæти министры хуысгæнинагмæ гæсгæ, 2-8 февралы нæ регионæ æрцъд 174 фыдракæнды, уыдонæй бантыст 114 раггом кæнын. Сарæх сты, æбæрæг фылдæнджытæ сайдæй куы бадзырынц телефонæй, иу кæнæ иннæ ран рæмудзæн æрмæг ис, зæгъгæ, ахæм цаутæ. Сæрмагонд арæнты кустджытæ æвæстиатæй бæбæрæг кодтой 123 ахæм объект, сарæзтой æппæт

ГУГКАТЫ Жаннæ

«Иугонд Уæрæсе»-йы проекттæ

Скъолаты бындурон цалцæг

Парти «Иугонд Уæрæсе»-йы регионалон хайады уæнгтæ æмæ Дзæуджыхъæуы Минавартты æмбырды депутатты иуамайæ къорд, партион проект «Ног скъола»-йы фæткъæ цæстдарды мадзæлттæ аразгæйæ, бæбæрæг кодта цалдæр горæстæг ахуырадон кусæндон. Уыдонæ нымæцæй – 5-æм гимназы райдайæн къæсты бæстыхайæ æмæ 8-æм скъола (уый æрбынаттон Хуссарæг поселочы).

Инспекцион къорды уæнгтæ аргъ скодтой амынд скъолаты бындурон цалцæджы куыстыты хæрхæддзинадæн. Уыймæ, цалцæджы куыстытæй уæлдай, каст цыд, къæстæг æмæ иннæ ахуырадон бæстыхайтæ хъæугæ хæдзары дзæуа æмæ техникон фæрæстæй куыд ифтонг сты, уымæ дæр.

Цæстдарæг къорды уæнгтæ æрзылдысты къæстæг, ахуырадон æрмæдзыл, хæрæндæттыл, спортивон æмæ æмбырдтæаразæн залтыл...

«Æмткæй райсгæйæ, разыйæ баззæдæстæм, скъолаты бындурон цалцæджы куыстыты куыд æххæстгонд æрцъдысты, уымæй. Уæлдай зæрдæмæдзæуæгдæр уавæр рахатыдæстæм 8-æм скъолайы – уыцы кусæндон иннæтæн дæр цæвиттонæн хæсдзыстæм», – йæ хатдзæджы фæбæрæг кодта партион проект «Ног скъола»-йы регионалон координатор, Цæгат Ирыстоны ахуырад æмæ наукайы министры хæдивæг **Дзанайты Марк**.

Амынд партион проект куыд æххæстгонд цæуы, ууыл æрæдгы бæстон ныхас рауад федералон штабы æмбырды. Уыцы фембæлды разгæдæр регионæ хыгды уыл РДИ-Алани дæр. Штабы уæнгтæ хатдзæгмæ гæсгæ, иуамайæ ахуырадон кусæндæгты бындурон цалцæджы программæтæ республикæ бæрзонæй æххæст кæны. 2026 азы царæзты пылантæм реги-

он бахаста 24 скъолайы, 6 рæвдауæндон æмæ астаукугæ профессионал ахуырады 6 кусæндон.

«Парти «Иугонд Уæрæсе»-йæ æвзæртæ депутатты 'рдыгæй иудæзыгон цæстдард ис, бындурон цалцæг кæм цæуы, уыцы ахуырадон кусæндæгты уавæрмæ. Нæ абонны инспекци дæр арæст æрцъд уыцы архайды фæткъыл. Скъолаты цалцæг æмæ техникон ифтонгдзи-

нады æууæлтæн хорз аргъ кæнгæйæ, рахатыдæстæм лыстæг хуыдгæндæтæ дæр. Æппæт филиппинæгтæ дæр бадæтдзыстæм бæрзонд ведомствæтæм æмæ бæрæг кæндзыстæм, куыд æххæстгонд цæуыныц, уый», – радзырдта Цæгат Ирыстоны Парламенты Сæрдары хæдивæг **Ортабайты Тимур**.

САНАТЫ Альбинæ

Уæлахизхæссæг фæлтæр

Хæстæн нæ райгуыры сылгоймаг

Советон æфсад Мæздæг гитлерон лагмартæй куы суæгъд кодтой, ууыл рацъд 83 азы. Бахъомыл сты ног фæлтæртæ. Уыдонæн Фыдыбæстæйы Стыр хæст у историкон цау, чынджы сф. Уымæ гæсгæ уæлдай æргом аздахын хъæуы фæсивæды патриотон хъомылдæм. Акцитæ, æндæр мадзæлтæ аразгæйæ, рох кæнæн нæй сæйрагдæр – цы стыр аргъ бафыстой нæ фыдæлтæ Уæлахизы сæрашонд! Рæзгæ фæлтæр хъуамæ хъусой сæ хистæртæй, Советон æфсад кæй фæуæлахиз, уый бангом кодта Уæрæсейы адæмты, хъуамæ зной, чи уыдысты уыцы хъайтаргæ, – райгуырдæн бæстæ хъахъæнджытæ, уымæ рох ма уой нæ 'мæххуыты нæмтгæ, – хæсты быдыры, фæсфронты йæ 'ххуысы хай чи хаста Уæлахизмæ, уыдон.

Хæст... Цы ма ис уымæй узалдæр, тæссагдæр дзырд. Адæмы хызæмæрттæ, мæлæт, тугкалд... Фæлæ бахъуаджы рæстæг лæгæвзæртæй ращидысты Фыдыбæстæ хъахъæндынæм. Нæлгоймæгты фарсмæ знаджы ныхмæ тохы бацъдысты сылгоймæгтæ дæр. Архайдтой партизанты эмæлды, къæхтой аколпытæ, фæсфронты уæззау куыст кодтой, фæзындысты артиллерияон отрядтæ æмæ тæхæг эскадрилитæ. Хъуамæ афтæ ма уыдаид, сылгоймагæн æрдз йæ размæ æндæр ахджиаг хæстæ æвæры. Фæлæ сæ хъæбатырдзинад, æнæсæттæг хъæры дзысты æфтыдтой знаджы. Сæ нæмтгæ цæрдзысты æнустæм.

Ирыстон стыр æвæрæн бахаста Уæлахизмæ. Йæ хъæбултæй 45 мин хæстæн ныхмæ сæвæрдзысты сæ къонатæм. Иннæты фарсмæ хъæбатырæй хæцъдысты Мæздæджы цæрджытæ, æхсæз мин адæймагæй фылдæр карз тохы бацъдысты знаджы ныхмæ.

Барвæндонæй чи ацъд хæстмæ, уыдонæй иу – Гæбулты Зойæ. Райгуырд æмæ скъомыл Мæздæгæй 30 километры дарддæр хутор Пивы бирæ бинонтæ 'хсæн. Йæ фыд Николай репрессийы бахуад æмæ ахæстæны амард, йæ мад Нина иунагæй хаста йæ сидзæртæ. Фæстæдæр хуыздæр цард агурæг бинонтæ арцардысты Мæздæджы. Зойæ уылд 6-æм скъолайы хуыздæр ахуырдзау, фæскомæндисон уæвгæйæ, активонæй архайдта æхсæндон куыстыты, æххуыст кодта колхозæн тыллæг æфснайынмæ. Йæ 'мгæрттимæ ахуыр кодтой хæцæнгарзимæ архайын, æхсын, рацийæ пайда кæнын. «Иæхцидæй уæздæндæр, хæрзæгъдаудæр чызг нæ уыдис», – дзырдтой, чи йæ зыдта, уыдон. Зойæ уæлдай тынгдæр фидыдта йæ даргъ быд дзыкутæй. Æрыгон чызгæн йæ стыр

той, кæм фæмард уый, æмæ йæ стæгдæр кадимæ баныгæдтой Малгобек æфсымæрон ингæны. Гæбулты Зойæйы номыл фыст æрцъд æмдæвæгтæ, 3-æм скъолайы къуылыл ис номарæн фæйнæг, йæ ном хæссæй Мæздæджы рæсугъддæр уынг.

Терскаг станицæйы скъомыл ис Полина Подберезная. Уыдис цымыдис, уæздан чызг. Фæскомæндисон уарзта фыссæг Николай Островскийы уыцы мæстæ, йæ уарзон хъайтар уыдис Павел Корчагин. Педагогон училищæйы ахуыргæнгæйæ, цымыдисæй архайдта алы къорды – зарынмæ, гитарæйæ цæгъдынмæ, спорты архайынмæ хорз арæхст.

арæхстдинадæй, стæй уæд иуцасдæр ницъуал сдзырдта.

– Знаджы фæсфронты дæ бон кустын бауыздæн? – бафарстой чызджы.

– Уый хуыддæг нæу, хæст цæуы. Разы дæн, – дзуапп ратта Полина. Дæсны сгардджытæ йæ зонгæ кодтой куысты суæгъдзинæдтимæ. Йæ фæсномыг уыл «Дианæ». Нæ 'фсæдтæн стыр æххуыс чи бацц, ахæм хъæугæ информаци бирæ æмбырд кодта. Иу хатт сбæрæг кодта, радиостанцæ æмæ бирæ хæцæнгарз кæм æмбæхстой, ахæм фатер. Кулачы фырт, гестапоуы æххуырт, æппæтыл дæр басаст. Полина ныцъуал базыдта уымæн, æр-

дзырдта.

Ахуыргæнгæ уæвгæйæ, дæсны бадт бæхыл, зыдта хæцæнгарзæй æхсын, сахуыр кодта азбукæ Морзе, архайдта драмон къорды. Фæлæ йæ рæсугъд бæллицыл иуварс ахæцъд 19-æздзыд фырт. Сырх æфсады рæнхъыты хæцъд 2-æм Уæлдæфон æфсады æхсæг-радиостæй. Йæ хæстон æмбал Степан Виноградовымæ 40 хаттæй фылдæр сæ хæдтæхæгыл уыдысты уæлдæфы. Курсы хæсты хъæбатырдинад кæй рафдыста Люба, уый тыххæй йæ сгорæхджын кодтой Сырх стъалыы орденæй.

Знаджы танкты колоннæ ныппырх кæнын, – ахæм хæслæвæрдимæ ИЛ-2, йæ пилот æмæ æхсæг-радиостимæ 1943 азы 6 ноябры стахт уæлварæтæм. Сæ маст бæргæ систой зногæй, бæргæ ныппырх кодтой танкты колоннæ... Полчы ма бирæ æнхæлмæ кастысты сæ хæстон æмбæлтæм, уыдонæн та уыл сæ фæстаг стахт.

«Æбæрæгæй фæсæфтысты», – загътой сæ хиуæртæн. Киевы бынмæ, хутор Ивановкæйы 12 азы фæстæ ссардтой сæ стæгдæртæ. Сыбирæг лæппу æмæ мæздæггæг чызгæн сæ дзыппыты сæ фæскомæндисон билеттæ, къамтæ, фыстæджытæ, сæ хæцæнгарз. Æфсæддон кадимæ сæ баныгæдтой Киевы хæстæг горæт Васильковæ. Ныр Любæйы ном хæссы Мæздæджы уынгтæй иу, стæй районы кусджыты поселок. Йæ сгъыгъдзинадыл фыст æрцъд чынгытæ. Скъоладзаутæ ахуыр кæнынц Любæ Кондратенкойы номыл скъола æмæ кылæсты. Цыдис ыл æрмæст 21 азы. Хъæбатыртæн ис райгуырд, фæлæ сын нæй мæлæт.

О, сылгоймаг хæстæн нæ райгуырд. Фæлæ цал æмæ цал мæздæггæг чызджы барвæндонæй ацъдысты хæстмæ. Мария Погосова, Соня Манукянц, Нина Гетта, Мария Листопадова, Мария Коробова, Зинаида Шаповалова, Хуыгаты Надежда, Нина Мацко, Надежда Сухорукова, Линæ Черскова, Клавдия Чули-на æмæ бирæ æндæртæ.

ЧЕЛДТЫ Сина, Мæздæджы бæстæзонан музейы директор

Хæсты азты архивæй ист къам

дзыхъхъытæ. Знаг хæстæгдæр кодта Цæгат Кавказмæ. Æфсæддон комиссардæм бацъд Зойæ æмæ разыйы дзуапп райста. Алыг кодта йæ рæсугъд дзыкутæ.

Службæ кодта 76-æм бастдинады батальоны. Знаджы танкты æртæ колоннæйы бырстой размæ Грозна æмæ Бакуы нефтмæ. Советон æфсæдгæ сын ныхкъуырд лæвæрдтой, фæлæ уæлдæр 1942 азы августы знаг æрлæууыд Мæздæджы зæххыл.

Малгобекмæ цы ротæ ацъд, уыдонимæ æвæстиатæй бастдинад скæнын, – ахæм хæслæвæрд уыдис Зойæ æмæ йæ дыууæ амбалæн. Знаджы нæмгъуыты бынмæ, сæхиуыл нæ ауæрдгæйæ, бау кодтой телтæ, фæзынд бастдинад. Райхъуыст сармадзаны срамыгъд, нæ айрæвæрт Зойæ, ныккалд 18-æздзыд чызджы туг. Бирæ азты фæстæ хиуæртæ базыд-

дзырæгæй, фæлæ дзы æппындæр ницы фехъуыстой. Нæ бацауæрстой лагмартæ æрыгон ахуыргæнгæй, фæхстой йæ боныцæхæтыл. Ныр уыцы ран алы уалдзæг ракалынд дидинджытæ, хуысы сывæллæтты худын.

Цард цæуы! Уый тыххæй ратта йæ цард Полина Подберезная. Йæ ном цæрдзæн æнустæм.

Мæздæджы Фæскомæндисон парчы ис цыртдзæвæн хъæбатыр хæстон чызг Любæ Кондратенкойæн. Йæ бинонтæ 1922 азы Крæндары крайæ æрбалыгъдысты Мæздæгмæ. Ам Любæ бауарзта хъазахъæг зарджытæ, адæм æм хуысынæй не 'фсæстысты. Йæ 'мгæртты 'хсæн раздог уыдис, фæндыд æй алцы зонин, бæстæтæ фенын. Бирæ уарзта сывæллæтты, уымæ гæсгæ райста ахуыргæнджы дæсныиад.

Ирон джаз æмæ национ-эстрадон оркестр

«Бон дыууæ концерты куы раттæм, уæддæр дзы иу иннаыи хуызæн нæ вæййи. Хицæн кæнынц импровизацийæ, агурæм сфæлдыстадон гæнæнтæ æмæ сæ арæм», – зæгъы Суанты Кимы номыл паддзахадон национ-эстрадон оркестры аивадон разамонæг КЪÆБОЙТЫ Николай.

Бирæвæрсыйг егъау программæ ис оркестран, партитурайы – фондзсæдæ уацмысæй фылдæр. Оркестран композиторæй инструменталон музыка бирæтæ нæ фыссонц. Ирыстоны ууыл хæст уыд дзæнæты бадиæг /Елборт Феликс, стæй, абон иæ райрæзтыл чи кусы, уыцы композиторæг – **Махоты Ацамæз, Диамбетты Олег** æмæ оркестры аивадон разамонæг йæхæдæг. Оркестр сæ, бæрзонд æмвæздыл цæгъдгæйæ, хæссы адæмæ, хæрзхæд ирон джаз æмæ сыл инструменталон музыка пархат кæны. Ирыстоны алы рæтты Пушкины картæтæм гæсгæ арыгон фæлтæрæн концерттæ чи дæтты, иунæг ахæм оркестр у. Аæрæдзы та Елхоты уыдысты, районы Культурæйы хæдзары раттой ивгъуыд æнусы хуыздæр ирон зарджыты концерт «Хиты XX века». Залы баджытæ разийæ баззæдысты, уый бæрæг уыд, сценæйы цы цыд, уымæ ахастæй. Уæвгæ, сæ алы концерт дæр афтæ рауайы. Цас хъарутæ йыл бахардз кæнынц иæ сараджытæ, уый æрбацæуджытæй сæ фæсонæрхæддзы дæр никæмæн вæййи.

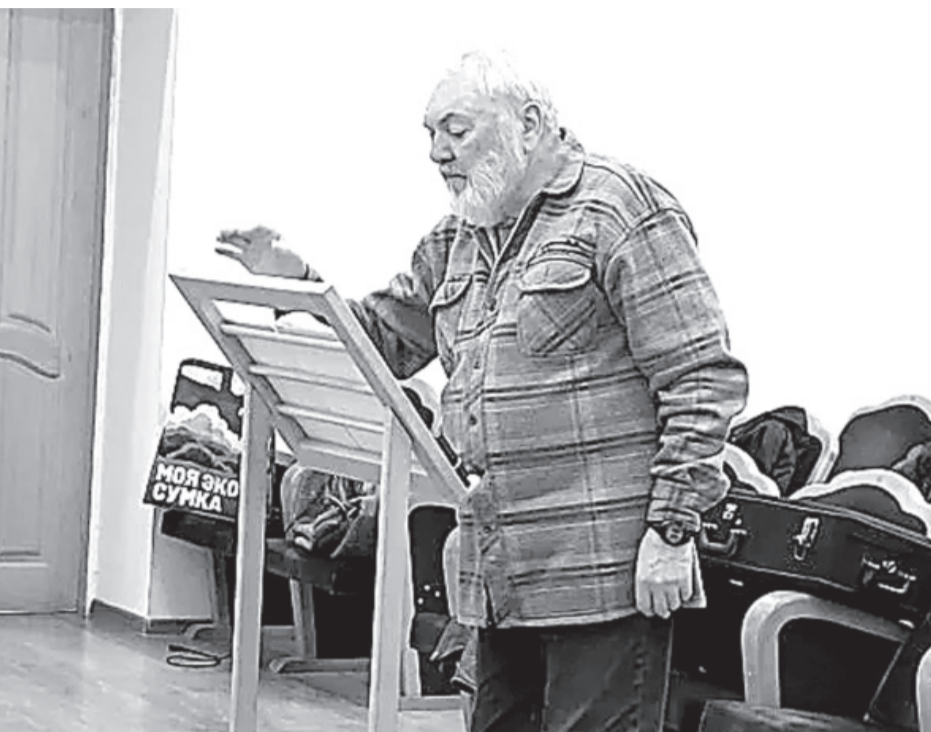
Оркестр куы арæзтой, уæд тырныдтой, ирон джаз адæмыл чи пархат кæндзæн, ахæм культурæйы ардзæст снывæндынмæ, æмæ сын æнтысгæ дæр бакодта. Гастролты куы вæййынд, уæд ирон джаз фæцæгъддæг – уый сæ сфæлдыстадон фæндаг у. Оркестр арæхсы цæвæрæнды уацмыс дæр ацæгъддæг, фæлæ иын сæйрагдæр у равзæрст фæндажы нысан æххæст кæнын. Уымæй хицæн кæны иннаетæй. Уæрæсейы хуссары ис цалдæр джазы оркестры. Цæгат Кавказы ацы структурæ саразæг Ким Назаретовы номыл Ростовы ис дыууæ, уæвгæ та областы стæ æртæ. Стыр æххуыс бакодта Ким Аведики фырт ирыстойнаг оркестран, суанг, Ростовы консерваторийы Ирыстоны джазыл чи ахуыр кодта, уыдонæн дæр стыр ахъаз уыд. Дзæуджыхъæу-мæ дæр ссыд. Дзæнæты бадиæг Георгий Гаранян Краснодарæй оркестры хорз хæлар уыд. Ныр иæ номхæсæг кьордæн разамынд дæтты, дæс азы Суанты Кимы номыл оркестры чи бакуыста, уыцы саксафонист Юрий Красильников. Республикæйы ахуыр-гæнæндæтты рауагъдонтæй дæр дзы цалдæрæй кусынд.

2000 азæй арæзт цæуы музыкалан фестивал «Джазы азы», ныр цæттæ кæнынц, 1 апрелы дыууы æхсæзæм хатт чи уыдзæн, уыцы «Джаз-26»-мæ. Баст у оркестры равзæрды бонимæ. Ацы хатт æм æрбахуыдтой, Америкæйы каст чи фæцис, Парижы джазы музыкæйы ахуыргæнæгæй чи кусы, ахæм адæймаджы. Иæ ном нырма сусæггæ у, фæстæдæр æй схæр кæндзысты. Николай куыд зæгъы, афтæмæй равидсдзæн, ирæттимæ куыд зарæн ис, уый. «Ервылазон концерт цымыдисаг, аккаг æмвæздыл цæмæй ацæуа, ууыл удуæлдæйæ архайы оркестры аивадон разамонæг.

Алы концертмæ дæр зердиатæй цæттæ кæнынц иууылдæр, кусæгæй райдай æмæ адæмон артистæй фæу, æдæппæтæй сты 39 адæймаджы. Хъызгæмхасæн сæ «адæмон артисты кьорд» хоны сæ сæргълæууæг.

Нæ куыст комкоммæ баст у электрон рухсимæ. **Джиоты Джанлей** у диссаджы контрабасист, басгитарист, зарæггæнæг, композитор. Æмæ нын ацы хъуыддæжы дæр стыр æххуыс у, архайы лæвар. Мах, сфæлдыстадон кусджытæ, куы нæ фæлтæрæм, ногæй куы ницы аразæм, уæд миддоппай кæндзыстæм. Амондджын дæн, оркестры сæ 'ппæт дæр кæй архайынд адæмæмæ хорздзинад хæссыныл, уымæй, – иæ коллективимæ нæ зонгæ кæны Николай Александры фырт.

Ким æмæ Коля сты национ-эстрадон оркестры ныйарджытæ. Къæбойты-фырт та дæрддæр хæццæ кæны, Ким иæ фæстæг кæй ныууагъта, уыцы традицитæ. Иæ ацæды фæстæг мæ æрбахуыдтой оркестрæ, цы зарджытæ зарыд, уыдон ныр æз

кæнын. Джазы зарæггæнæг нæ дæн, фæлæ бирæ уарзын ацы жанр. Элæ Фиджеральд, Каунт Бейси мын мæ 'рыгон бонтæй сты уарзон, фæлæ æз ирон зарæггæнæг дæн. Оркестр та у мæ царды иу хай, мæ хæдзар, иæ æркæсынаг фарстатæ дæр мæн сты. Мызд цас райсдзынæн, ууыл нæ хъуыды кæнын. Æз артист дæн! Оркестры ис, фæндыр кæм хъæуы, ахæм зарджытæ, ис ахæмтæ, аранжировкæйы руаджы ног айзæлд чи райсынд. Национ æмæ эстрадон айзæлд куы баиу вæййынд, уæд дзы рауайы цæвиттойнаг уацмыс, – ие 'нкъарæнтæ нын халы оркестры солист, нæ республикæйы æмæ Хуссар Ирыстоны адæмон артист **Дауыраты Эдуард**.

Суанты Кимы сфæлдыстад дæрдæр ахæццæ кодта Эдуард, фæлæ ма иæ фæстæг цас ног уацмыстæ сарæзта, цас ног зарджытæ акодта! Цас зæронд зарджытæ раздæхта цардмæ республикæйы адæмон артисткæ **Дзæхойты Зæлиня**! Уæрæх у иæ жанрон диапазон оркестры иннæ солист **Ситрак Налбандянæн. Сабанты Валери** – республикæйы адæмон артист, оркестры вокалист. Иæ рæстæджы Дауыраты Эдуардимæ каст фесты ГИТИС-ы актёры хайд, нæ уацхæссæг оркестры коллективимæ цы бон фембæлд, уыцы рæстæг Валери ие 'нæниздзинад фидар кæнынмæ уыд, æмæ нын иемæ аныхæс кæнынæн нæ фæзынд фадат.

Оркестры Сабанты Валериæн йæхи бынат ис. Ныр мæ фарсмæ нæй, Елхотæ концерт ласдзыстæм, æмæ мын цыма цыдæр нæ фæг кæны, афтæ мæм кæсы, – ие 'мбалы сагъæсы хуыдытæ уæгъд нæ уагътой Эдуарды. Артистæг кæрæдзийы байвынд концерты рæстæг, фæлæ сæ оркестры алкæмæн дæр йæхи бынат ис.

Диссаджы лирикон сопранойы хицау у кьорды арыгон зарæггæнæг, Хуссар Ирыстоны сгухт артисткæ **Бестауты Дианæ**. Ирон джаз æмæ эстрадон вокалон зарджытæ ирон æвзагыл аивæй зæлынд иæ зæрдæйы арфæй. Алыхуызон сты зарæггæнджыты аивады хицæн æууæлтæ, сæ цæстæнгæс репертуармæ, фæлæ оркестры аивадон разамонæг алкæй курдиатæн дæр дæтты райхæлыны фадат, хæстæгдæр ын цы у, уыцы уацмыстæ зарын.

Иу бинонтау стæм, зонæм кæрæдзийы цард, искæмæ тыхздзинад куы фæзыны, уæд æххуысмæ цæттæ стæм. Фонограммæмæ гæсгæ нæ зарæм – оркестры цагъд бынтон хицæн кæны уымæй. Оркестр дæс разы ис, музыкантæй алкæмæн дæр ис йæхи цагъды уаг, стæй зæрдæйы ахæст. Æрæддзы нæ барабантыл цæгъдæг Арменимæ ныхæс кодтам, æмæ, зæгъын, цы дзæбæх ногдзинад бахастай цагъдмæ! Уый мын дзуалп ратта, фæдтон, дæ дыууæ кухы хистæр æнгуылдзтæ хæрдмæ куыд систай, тынг у, зæгъгæ, мын куыд ацамъдтай, уый. Микрофонæй аивуарс кæнынæн мын нæ уыд фадат, фæлæ иæ цагъдмæ мæ ахæст уыцы хуызы равидстон. Зарæггæнæг æмæ оркестр иу цардæгас иуæг сты. Куы инструменттыл цæгъдджытæй ичи импровизацийæ саив кæны цагъд, куы та заргæ-зарын Николай æрбалæууы мæ фарсмæ, æмæ иуæг æмæ нæм йæ базард. Тæригъæд кæнын,

фонограммæимæ чи кусы, уыдонæн. Махæй йæм ничи арæхсы, сценæйыл нæ фæнды бирæвæрсыйг уæвын, нæ рахызт фæивæдæр кæнынмæ тырнæм алы хатт. Нæ куыстимæ зонгæ чи нæу, уыдонмæ афтæ кæсы, æмæ æнцон у.

Горæты бонмæ Мæздæджы лæвæрдтам концерт. Бæстæ арыдта, тæвдбарæныл уæлдæфы температурæ уыд 42 градусы. Мæ сæры-хил цыбыр у, бауадтæн-иу кьранты цыхырæгмæ мæ сæр бадарынмæ, асæрфтон-иу æй æмæ та-иу фæстæгмæ сценæмæ рахызтæн. Адæм уыцы тæвды дæр нæ ахæлиу сты, бадтысты æмæ концертмæ кастысты, – зæгъы Дзæхойты Зæлиня.

Оркестримæ зарын расыггæнæн хосау у – иæ цагъдмæ буар цæвæрдæр æхцонæд ис. Уыцы иу зарæг, фæнда дæ – нæ, алы хатт æндæр-хуызон вæййи. Куы йæ акæныс, уæд та буар дæр йæхимидæг фæзæры. Сфæлдыстад æз афтæ 'мбарын: сценæмæ рахизыс, иæ зæлынд та алы рæтты фæйнæхуызон у. Цæвæрдæр æнæнхæлæджы уавæры бахуысы, фæлæ дзы де 'мкусджыты руаджы сарæхсыс рацæуын, уымæн æмæ уый сфæлдыстадон куыст у. Афишæйыл куы фенын, уал азы сфæлдыстады ис, æмæ, куы зонай, уыцы рæстæгмæ фонограммæимæ (фынддæс азы размæ йæ ныффыста æмæ абон дæр уымæ рацæуы адæмы размæ) чындзæхсæвты фæзæрынд, уæд уый сфæлдыстад рахонæн ис? Сфæлдыстад у, адæмы размæ куы рахизай, гæнæн ис, æмæ рынчынай дæр, дæ фарсмæ æмбæлтты æххуыс куы 'нкъарай, дæ арæхстдзинад куы æвдисай, уæд уый. Дæсныдзинад та у, «мæ бон нæу»-ы сæрты ахизæгæй, сценæмæ куы рацæуай, уæд уый. Тынг хорз музыкантæ сты мæ 'мкусджытæ, бирæ азты сæ зонын. Куыд адæймагтæ, афтæ дæр фæзмæнаг сты. Хуыамæ дæ фæнда сценæмæ рацæуын, стæй йæм тырнæг дæр кæнай. Уый нæй, уæд куыст ныууадзын хъæуы. Хуыамæ зонай, цы арызис, уымæй залы бадæг разы кæй у, арф æй кæй айста сæ зæрдæтæм. Уымæй цæры аивады ку-сæг. Чи нæ бафæразы, уый ацæуы. Оркестр та цæры! Ситрак Ованесяны хуыдымæ алы рæстуд адæймаг дæр сразы уыдзæн, – дзурты Зæлиня.

«Джаз иронау» хуымæтæджы нæ рахуыдтой, сæ зарджытæ æмбырдгондæй цы дискыл рацыдысты, уый. Сты дзы, **Къæбойты Лизæйы** репертуары цы зарджытæ ис, уыдон. Оркестры программæтæй иу у «Хиты разнык стран». Сæ архайды фæдыл аивадон разамонæг афтæ зæгъы:

– Джаз нæм зæлы афæдз иу хатт, иннæ рæстæг та – уарзондзинады. Райгуырæн бæстæйыл зарджытæ. Госпитæлмæ бацæуæгæйæ, алцидæр кæй зоны, уыцы бирæ фæлтæрты зарджытæ фæзæрæм.

Суанты Кимы номыл паддзахадон национ-эстрадон оркестр зынзæгъ бынат ахсы Ирыстоны музыкалан культурæйы, стыр ахъаз у иæ рæзтæн. Ис ын рæсугъд райдайæн, цардхом абон, æмæ нæ зæрдæ дардзæстæм, иннæ адæмты культуарæты 'хсæн аккаг бынаты лæуд кæй уыдзæн, ахæм фидæныл.

ХУЫБИАТЫ Ларисæ, авторы ист къамтæ

Царды фæзилæнтæ

Мæ ахуыр нæ халын

«Зæронд дзаума буармæ хæстæгдæр у» æмбисондæн базад. Мæнмæ дæр ахæм минуæг ис: исты дзаума мæм æрбахуыд, уæд банхсидзæн, фæлæ иæ уæддæр дардзынæн. Афтæ мæм фæкæсы, цыма дзы уæллай тæв ис, цæмæдæр гæсгæ мын адджындæр вæййи, ногæй байвын æмæ иæ апарны мæ цæст нæ фæуарзы. Афтæ мæ къахыдарæс дæр. Чи зоны, æнæхæст, сæмпæрчы дæн, фæлæ уымæй мæ зæрдæ мæхимæ никуы фехсайда.

Цæвиттон, «Рæстдзинад»-ы газеты бирæ азты мæмæ фæкуыста курдиатджын журналист, æрæддзæгæй æй куыд базыдон, афтæмæй пост æмæ ныгæндæг дæр **Абайты Арбиянæ**. Адæм ын ие 'рмæджытæ зардæгæй кастысты, фæлæ цæмæдæр гæсгæ иæ куыстæй ацæлд...
Ныхæстæ дардыл цæуынц, фæлæ иу сау сæрак кьуртæг дзæвгар мæ рагъæй нæ ластон. Уæды рæстæдджы редакцийы дæргъæй-дæргъæмæ хæсгæрдтæ дардтой гæхæтт уыцы-иу чæпп акæнынæн. Æмæ мæм Арбиянæ æмæ хæсгардимæ куы фæзынд. Зæгъын дзы цы лыг кæныс, цæмæн æй æрбахастай. Æмæ, дам, дын ныртæккæ дæ зæронд ихсыд кьуртæг хуыамæ иæ астæуыл дыууæ дихы фæкæнон, мæ бон дæм кæсын нæу, цас ма иæ дардзынæ. Мæ бар, дам, дыл цæуы, уымæн æмæ дæ хо дæн. Мæхи фæрæстæгæ кодтон, фæлæ иæ ныхæсмæ байхуыстон. Ног дзаума скодтон...
Ацы рæнхытæг фысгæйæ мæм æрбауыд мæ 'мкусæг **Бызыкаты Земфирæ**,

мæ уæлæ – ног свитер. Æрмæст аив дзаума скæнын адæймаджы хорздзинад дзурæг нæу. Сæйрагдæр сты рæсугъд миниуджытæ, фæлæ, кæйдæр загъдæ, адæймаг хуыамæ алцæмæй рæсугъд уа, уымæ, дзаумагæ дæр.
Цæуыл фыссын, уый Земфирæйæн дæр радзырдтон, æмæ, дам, æз дæр дæу хуызæн куы дæн дзаумайыл, фæлæ уæддæр свитер мæ зæрдæмæ тынг фæцыд.
Ныр мæхæдæг дæр зæронд дæн, фæлæ кæмæндæртты æппаринаг нæма дæн, нырма сæ хъæуæг кæнын. Чи зоны, мæ ног дзаума мауал батонон. Фæлæ, цы нæ вæййи – æвзæр быныл зайы. Æмæ та иæ иæ базæрондмæ мæ уæлæйæ куы нæ ластон, уæд мыл макæй зæрдæ фæхуыдæд – зæронд дзаума буармæ хæстæгдæр у, æмæ мæ ахуыр нæ фехалдзынæн!.. Чи зоны, зæххон хуымæтæгдзинадмæ кæй тырнын, уымæн афтæ у...
АБАЙТЫ Эдуард

Адæймаг æмæ йæ ном

Фæцарди лæгау лæгты рæнхъы

Æвæцæгæн нын нæ рагъдæлтæй базад уыцы минуæг – кæимæ цæрай, уыцы адæмон хорзы цæуын, сæ зардæхуыдтæй сын тарсын, бахуыды сахат сын бахуысмæ тырнын. Мустыдæхы райгуыраг Етдзаты Арсени фырт Климент (хиуæттæ, иæ хорз хæлæрттæ, зонгæтæ йæ Клим хуыдтой) 1975 азы йæ цард бану кодта Дудияты Михалы чызг Эльзæнæмæ.

Æрыгон бинонтæ иуцæдæр ацардсты ам, нæхимæ, Ирыстоны, стæй ацыдысты Мæскуымæ. Стыр горæтты стырдар гæнæнтæ æмæ фæрæзтæ кæй ис цард рацарæзынæн, уый сусæггæ нæу. Хæппæрсиджын, амалхомдзинадæй хайджын, кухæй дæсны Климент иæ хуызæн куыстхом бынæттон лæппутимæ бавнæлдта, абон Варшавкæ кæй хонынд, уыцы фæзуаты хæдтулгæтæм зылыны техникон центр саразынмæ. Бирæ цæлхурты сæрты ахызтысты лæппутæ, сæ нысанмæ тыргæйæ, фæлæ сæ ныфс никуы асаст, зындзинадтæй нæ тарстысты. Сæ хистæр Климент архайдта, цæмæй фидæны техникон центр дзуалп дæтта нырыккон домæнтæн, хæдтулгæтты хицæуттæ кæддæриддæр разы уой сæ лæггадæй, фыдæнхæл сæ макуы фæкæна.
Техникон центр иæ къæхтыл куы слæууыд, стæй уый фæстæг дæр иæ араджытæ, ирон лæппу Етдзаты Климент – сæ разамонæг, афтæмæй систы иу бинонтау – æнгом, хæларзæрдæ, æгъдæуыл хæст коллектив.
Клименты чызг Иринаæ мын куыд радзырдта, афтæмæй æнæ кæрæдзийы уысм дæр нал фæрæзтой, сæ бæрæгбæттæ, æндæр зынгæ цаутæ дæр сын систы иумæйæг. Етдзаты-фырт йæхæдæг уыд

дæуттимæ, бæстон сын дзырдта сæ мидис, сæ нысануæг, сæ егъау ахалдндинад ирон адæмы царды, фæсивæды хомылады, нæ удварны рахæцæнты. Тынг æй фæндыди, цæмæй нæ ма хоней «кавказ адæмыхатт» (лицо кавказской

райнаг паддзахæдты дæр кæй сты зындгонд æмæ кæдджын.
Ирыстоны дæрддзæф цæргæйæ дæр, Климент архайдта, цæмæй иæ кæстæртæ, уыдоны кæстæртæ ма рок кæнон нæ мадæлон цæвæг, нæ рæсугъд æгъдæуттæ, зонай адæммæ цæрын.

Иринаæ куыд зæгъы, афтæмæй сæ йæ фыд тынг уарзта, фæлæ нæ 'вдыста ие 'нкъарæнтæ. Æрмæст иу цау уæлдай тынгдæр бахуыды колта Иринаæ. Кæддæр ын æвæстатæй операци кæнын бахуыды дæр æй Климент йæхæдæг алæста. Операци хорз ацæдта, чызг йæхи æрæмбæрста хосты фæстæ. «Куы мæ раластой мæ палатæмæ, уæд пæлæ тагъдомау æрбауад каталкæмæ, тынг æй фæндыд мæ фенын – куыд дæн, цы дæн. Фæмдзæст стæм. Æз ын ахæм цæстæнгæс никуы фæдтон – уыйбæрц тарсти мæ цардæн, уыйбæрц æнæкæрон уарзондзинад уыд иæ цæстыты, абон дæр мæ нæу рох», – мысы Иринаæ.

Климент иæ цардæй куы ахицæн, уæд ын фæстаг фæндарæст зæгъынмæ æрбацыд тынг бирæ адæм – канд хиуæттæ, хæстæджытæ нæ, фæлæ, бирæ азты кæимæ фæкуыста, æфсымæрæтæу кæимæ фæцæрдæ, уыдон дæр. Фæдзæхста, цæмæй ие 'нхон бынат уа иæ уарзон Ирыстоны, æмæ йын бинонтæ сæххæст кодтой иæ фæстаг фæндон.

Лæгау лæгты рæнхытæ фæцарди Климент, арфæйæг фæд ныууагъта иæ уæлæуыл царды, уымæ гæсгæ рох нæ уыдзæн иæ уарзон Ирыстоны цæрджытæ æмæ мæскуыйæгтæй дæр.

ХÆМЫЦАТЫ Морис

Уæд ма Климент æмæ йæ бинонæг Эльзæ дæр цардæгас уыдысты. Амондджын ныйарджытæ сæ цот Зæлиня, Иринаæ æмæ Зæринæимæ

